Co-funded by the European Union

PALIMPSEST CITIES

PALIMPSEST CITIES: GAMIFICATION AND STORYTELLING FOR ARCHITECTURAL HISTORY AND CULTURAL HERITAGE AWARENESS

ÇOK KATMANLI ŞEHİRLER: MİMARLIK TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRAS FARKINDALIĞI İÇİN OYUNLAŞTIRMA VE HİKÂYE ANLATICILIĞI

Çok Katmanlı Şehirler

Dersine ve Projesine

Giriş

ALANYA ÜNİVERSİTESİ

İTÜ

de-a arhitectura

InnoVED

Co-funded by
the European Union

Merhaba,

Ben Muzaffer Özgüleş. Bir mimarlık tarihçisi ve çocuk kitapları yazarıyım. Aynı zamanda Alanya Üniversitesi adına Palimpsest Cities (Çok Katmanlı Şehirler) projesinin koordinatörüyüm.

Alanya'da birkaç yıldır yaşamalarına rağmen mimarlık fakültesindeki öğrencilerimin çoğunun kentin tarihi mekânlarını ziyaret etmemiş olduğunu öğrendiğimde çok şaşırmıştım. Oysa ben, Eylül 2021'de Alanya'ya taşındığımdan beri, bu tarihi yapıları defalarca, büyük bir keyifle gezmiştim; zorlukla ayakta kalmaya çalışan birçok yapıyı da büyük bir hüzünle...

Evet, mimarlık tarihçisi olmam nedeniyle, yeni taşındığım bu kentin olağanüstü mimari mirası beni büyülemiş olabilir. Ama öğrencilerim de mimarlık okuyorlar ve bu kentte yıllardır yaşıyorlar.

Sadece onlar mı? Maalesef bu durum yalnızca mimarlık öğrencileri için değil, kentteki tüm halk için geçerli. İnsanların büyük bir kısmı yaşadıkları yerlerin tarihini, değerlerini ve hikâyelerini bilmiyor. Özellikle toplumda yeterince temsil edilmeyen gruplar –mülteciler, özel gereksinimi olan bireyler veya düşük gelirli insanlar– çevreleri hakkında bilgi edinme fırsatını nadiren bulabiliyor. Bu nedenle bazı yapıların terk edilmiş olması ya da sadece sundukları manzara nedeniyle değerli görülmesi şaşırtıcı değil. Bu yüzden, şehirlerimizdeki kültürel mirasın içsel değerlerini fark etmek çok önemli.

Bunu başarabilmek istiyorsak, öncelikle eğitim sistemimizi sorgulamamız gerektiğine inanıyoruz.

Yeni, yenilikçi ve yaratıcı bir öğretim yöntemiyle bunu yapmak gerekiyor; mevcut müfredata, ezbere dayalı, geleneksel ve verimsiz bir ders daha ekleyerek değil – bu öğrencileri tarih ve miras çalışmalarından daha da uzaklaştırıyor. Ayrıca kültürel mirasın korunması yukarıdan değil, aşağıdan başlamalı. Daha kapsayıcı, demokratik ve çoğulcu bir yaklaşıma dayanmalı. Avrupa'nın ve dünyanın tarihi ve çok katmanlı şehirlerini korumanın tek yolu, halkın kentleriyle daha yakın bir ilişki kurarak geçmişlerini tanımalarını sağlamaktır.

Bu hedeflerle Palimpsest Cities projesini tasarladık ve çıktılarının sadece mimarlık öğrencilerine değil, toplumun tüm bireylerine ulaşması için gerekli uyarlamaları yaparak yaygınlaştırılmasını amaçladık.

Güney Anadolu'da, Akdeniz kıyısında yer alan Alanya, birçok katmana sahip bir şehir... Alanya'nın çağdaş yüzünün altında Antik Yunan, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı katmanları kolaylıkla görülebilir.

Projemizin diğer bir ortağı, İstanbul'dan İstanbul Teknik Üniversitesi. 8000 yıllık geçmişe sahip olan bu kent için fazla derine inmeden bile onun bir "palimpsest şehir" olduğunu görebiliyoruz. Ancak hem Alanya'nın hem de İstanbul'un ilk bakışta fark edilmeyen başka katmanları da var; her biri kendi hikâyesini barındırıyor, her biri kendine özgü değerlere sahip...

Diğer ortaklarımız ise Romanya'nın Bükreş ve Yunanistan'ın Volos kentlerinden... Peki ya bu şehirler? Evet, doğru tahmin ettiniz; onlar da çok katmanlı şehirler... Aslında Avrupa'da nereye giderseniz gidin, yüzlerce hatta binlerce yıl öncesine uzanan katmanlara ulaşmak mümkün. Dünya genelinde, hatta Yeni Dünya'da bile bu farklı değil... Hatta bu katmanlar çoğu zaman üst üste değil, yan yana bulunuyor.

Avrupa'daki pek çok şehrin Roma İmparatorluğu'ndan az ya da çok izler taşıdığını varsayabiliriz. Antik Yunan koloniciliğinin etkisi altındaki Akdeniz kıyısı kentlerine de birkaç dönem daha ekleyebiliriz. Ancak bir şehrin çok sayıda katmana sahip olması şart değil. Bir kentin tarihi ister bin yıllık olsun ister yüz yıllık, geçmişin her bir katmanı ayrı bir değere ve önemli bir işleve sahiptir...

Peki, kültürel mirasın değerini ve önemini anladık diyelim. O zaman, bizi biz yapan bu değerleri korumak için ne yapmalıyız? Aslında yapılacak çok şey, izlenecek çok yöntem var. Kültürel mirasın korunması konusunda en az birkaç yüzyıllık bir birikim ve literatür mevcut. Ancak biz bu projede farklı bir yol izlemek istiyoruz. Avrupa'nın ve dünyanın çok katmanlı tarihi şehirlerinin korunmasının yalnızca elit ve eğitimli bir grubun farkındalığıyla değil, toplumun her bireyinin kendi kentiyle doğrudan tanışmasıyla mümkün olacağına inanıyoruz.

Proje ekibimizin büyük bir kısmı mimarlık fakültelerinde görevli akademisyenlerden oluştuğu için projeyi yükseköğretim projesi olarak tasarladık ve öğrencilerimizi merkeze koyduk. Ancak hedefimiz yalnızca üniversite öğrencilerine değil, gerekli uyarlamalarla tüm topluma ulaşmak. Bunu yaparken de geleneksel yöntemler yerine yenilikçi ve etkileşimli yaklaşımlarla daha kalıcı, kapsayıcı ve ikna edici bir yol izlemeyi planlıyoruz.

Projemizle aynı ismi taşıyan bu yeni ders, "Palimpsest Cities", öğreneni merkeze koymayı ve öğrenmeyi –yani kenti keşfetmeyi– bir oyuna dönüştürmeyi hedefliyor. Kültürel mirasın ne olduğunu didaktik yollarla anlatmak değil niyetimiz; bu, zaten bizden önce defalarca yapıldı. Biz öğrencilerimizin, ardından da tüm yurttaşların keşfederek ve oynayarak kendi istekleriyle öğrenmelerini umut ediyoruz. Her katılımcının, kentin farklı katmanlarının anlattığı hikâyeleri keşfetmesini, bu hikâyeleri hikâye anlatıcılığı yöntemiyle sahiplenmesini, kendini kentin bir parçası olarak hissetmesini ve bu hikâyeye yeni sayfalar eklemesini diliyoruz...

Peki neden oyunlaştırma?

Çünkü yalnızca insanlar değil, birçok memeli türü de çocukluklarında oyun yoluyla öğrenir. Hayata dair ilk deneyimlerini oyunla edinirler. Çünkü oyun, öğrenmenin en iyi yollarından biridir. Hem süreç keyiflidir hem de öğrenilenler kalıcıdır.

Peki neden hikâye anlatıcılığı?

Çünkü hikâyeler, yazının henüz kullanılmadığı dönemlerde dahi bilgiyi nesiller boyunca aktarmanın en iyi yoludur. Bilgi bir hikâye içinde anlatıldığında çok daha kalıcı olur, detaylarıyla birlikte zihne kazınır, dinleyenlerce daha kolay içselleştirilir. Bu nedenle projemizin merkezine oyunlaştırma ve hikâye anlatıcılığını koyduk.

Bu projedeki öncelikli hedefimiz, mimarlık tarihi ve kültürel miras konusunda farkındalık yaratmak ve bunu kalıcı kılmak... Bunu da oyunlaştırma ve hikâye anlatımı tekniklerini kullanarak geliştirdiğimiz disiplinlerarası, esnek, modüler ve hibrit bir ders ile yapıyoruz. Ancak bu ders yalnızca üniversite düzeyine ya da sadece mimarlık öğrencilerine hitap etmiyor. Aslında çocuklardan yaşlılara, engellilerden düşük gelirli bireylere kadar toplumun tüm kesimlerine ulaşacak yeni bir eğitim modeli tasarlıyoruz. Ve bunu başka alanlara da uyarlanabilecek bir modele dönüştürmeyi amaçlıyoruz.

Bu doğrultuda proje ve onun en önemli çıktısı olan "Palimpsest Cities" dersi, daha geniş kitlelere ulaşabilmek için esnek ve modüler bir yapıda tasarlanmıştır. Bu yeni ders, yalnızca başka şehirlere veya üniversitelere değil, farklı yaş ve sosyal gruplara yönelik atölyelere ve etkinliklere de kolaylıkla uyarlanabilir.

Sonuç olarak, her bireyin kendi kentiyle doğrudan tanışmasını, onun kültürel mirasını keşfetmesini, benimsemesini ve korumasını sağlamayı amaçlıyoruz. **Umarız siz de bu hikâyeyi ya da oyunu, pardon, bu yeni dersi keyifle deneyimlersiniz ve bir "Çok Katmanlı Şehirli" olursunuz!**